

Tartu Ülikool
Eesti Mereinstituut

KALAVARUDE UURINGUD PEIPSI, LÄMMI- JA PIHKVA JÄRVES

Töövõtulepingu nr 4-1/21/44
I vahearuanne

Uuringut toetab
Keskkonnainvesteeringute Keskus

Väino Vaino
Vastutav täitja

Tartu 2021

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Kalapüük 2021 aasta I poolaastal, hinnang püügirežiimile.....	4
2. Kalavaru seisund, kasutamine 2021 aasta II poolaastal	12
3. Kalapüügi reguleerimise meetmed 2021 aasta II poolaastal.....	20

Sissejuhatus

Käesolev aruanne sisaldab ülevaadet Peipsi ja Lämmijärve 2021 aasta esimese poole kalasaakidest, hinnangut kehtinud püügirežiimile ja kalavaru hetkeseisu koos võimalike muutustega. Kõiki neid teemasid on analüüsitud järve teise poolaasta püügirežiimist lähtuvalt ja kirjeldatud võimalusi kuidas suvis-sügist kalapüüki vajadusel reguleerida.

1. Kalapüük 2021 aasta I poolaastal, hinnang püügirežiimile

KALASAAGID 2021 AASTA ESIMESEL VIIEL PÜÜGIKUUL

Kalapüügi kulgemisest 2021 aastal annavad ülevaate tabelid 1-7. Seni on aasta esimese viie püügikuuga välja püütud peaaegu 1219 tonni kala, mis moodustab 38% lubatud aastasaagist. Kõige tulemuslikum on seni olnud tindipüük, kus on hõivatud 88% aastakvoodist. Lutsu ja särje osas on saakidega jõutud kahe kolmandikuni lubatud aastasaagist. Koha aastasest väljapüügimahust on samuti enam kui pool täidetud, ülejäänud töönduskalade osas vähem (tabel 1). Rääbisepüük on alles tulemas. Kohal ja ahvenal on ka poolaastakvoot, nendest (vastavalt 283 ja 249,41 t) on praeguse seisuga välja püütud 104,9 ja 93,1%. Koha poolaastakvoodi ületamine tõi kaasa nii tema kui 130 mm silmasuurusega avaveevõrkudega püügi sulgemise alates 10.veebruari. Ahvena poolaastakvoodi täitumisel keelati tema püük alates 24.maist, samaaegselt jõustusid piirangud mõrrapüügile Peipsi järvel.

Aasta esimese kolme püügikuuga püüti tänavu 526 tonni kala, mis on eelmise kümnendi keskmisest väljapüügist oluliselt suurem kalakogus, ka koha osas. Eelmise aastaga võrreldes aga on olukord vastupidine. Saagid vähenesid enamiku püügikalade ja eriti koha osas, vaid latikasaagid olid veidi suuremad kui aasta varem (tabel 2). Põhjuseks nii kohaga seotud püügipiirangud ja -regulatsioonid kui hilisem kevade algus, mistõttu intensiivsema mõrrapüügiga alustati alles aprillis. Tänavuse aasta esimese viie kuu saagid on ligikaudu 130 tonni võrra väiksemad kui eelmine aasta, kuid samas ligikaudu 160 tonni võrra suuremad kui järve paljuaastane keskmine saak. Koha puhul toimus võrreldes eelmise aastaga saagi märkimisväärne langus (ligikaudu 250 tonni ulatuses), jäädes ometi suuremaks (ligikaudu 80 tonni ulatuses) kui järve paljuaastane keskmine kohasaak (tabel 3). Lühikese püügiperioodi tõttu vähenesid avaveevõrkude kohasaagid, kuid latikapüük jätkus sihtpüügi korras ja saagid olid suuremad kui varem (tabel 4). Kuivõrd avaveevõrkude püügivõimalused olid seekord väga piiratud keskenduti rohkem kaldaveevõrkudega kalapüügile ja tulemuseks olid rekordilised särjesaagid (tabel 5). Eelmisest aastast hilisema kevade tõttu vähenesid mõrdade ja mõrrajadade saagid eelkõige latika, särje ja haugi osas, vähesel määral ka ahvena osas (tabel 6). Latikat püüti ka seekord rohkem Peipsi kui Lämmi- ja Pihkva järvest, eelkõige sihtpüügi korras läbiviidud võrgupüügi toel (tabel 7). Soodsate hüdrometeroloogiliste tingimuste tõttu saadi eelmisest aastast peaaegu kolm korda suurem tindisaak (tabel 3).

Tabel 1. Eesti kalasaagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2021 aasta jaanuaris-mais (seisuga 17.05, kutseline püük koos teaduspüügiga) ning 2021 aasta kvoodid (t), jääk (t) ja kvootide täituvus (%).

Kalaliik	Saak	Kvoot	Täituvus	Jääk
Koha	297	566	53	269
Ahven	207	499	42	292
Haug	49	144	34	95
Latikas	297	1214	24	917
Särg	182	295	62	113
Süg	0	1	7	1
Tint	149	170	88	21
Rääbis	0	89	0	89
Luts	33	50	66	17
Küsk	1	150	1	149
Teised liigid	2	25	10	23
Kokku	1219	3202	38	1984

Tabel 2. Eesti kalasaagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020 aasta jaanuaris-märtsis ja selle perioodi keskmine saak (t) ning 2021 aasta jaanuaris-märtsis (t)(ainult kutseline püük).

Kalaliik	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Keskmine	2021
Koha	340	121	83	195	17	68	301	77	229	544	198	294
Ahven	32	10	10	17	6	3	5	2	5	42	13	1
Haug	39	67	75	64	16	26	28	46	58	70	49	40
Latikas	57	45	165	76	57	70	109	156	119	116	97	134
Särg	18	26	12	76	69	12	35	40	32	91	41	55
Teised l.	3	2	4	6	4	3	6	3	4	15	5	3
Kokku	489	271	350	435	170	182	484	324	447	878	403	526

Tabel 3. Eesti kalasaagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020 aasta jaanuaris-mais ja selle perioodi keskmine saak (t) ning 2021 aasta jaanuaris-mais (t)(ainult kutseline püük, 2021 aasta seisuga 17.05).

Kalaliik	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Keskmine	2021
Koha	358	132	101	215	51	93	319	83	256	545	216	297
Ahven	448	157	283	362	400	401	475	188	150	222	309	207
Haug	44	72	88	65	39	36	35	51	63	73	57	49
Latikas	193	164	401	251	283	239	272	286	267	254	261	297
Särg	140	139	126	181	176	132	143	146	125	157	147	182
Luts	25	15	18	15	10	13	25	26	34	34	21	33
Tint	0	0	0	0	0	0	0	355	19	56	43	149
Teised l.	6	1	3	4	6	3	3	3	2	4	3	4
Kokku	1215	681	1019	1094	966	918	1273	1137	917	1345	1056	1217

Tabel 4. Avaveevõrkude saagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020 aasta jaanuaris-mais ja selle perioodi keskmine saak (t) ning 2021 aasta jaanuaris-mais (t)(ainult kutseline püük).

Aasta/Kalaliik	Koha	Haug	Latikas	Teised l	Kokku
2011	339	34	43	3	419
2012	121	62	39	9	232
2013	86	75	188	5	354
2014	194	62	57	1	315
2015	46	28	142	4	219
2016	81	29	108	6	224
2017	312	28	95	5	439
2018	81	45	169	5	299
2019	233	52	125	4	414
2020	537	45	64	1	647
Keskmiselt	203	46	103	4	356
2021	293	38	120	1	453

Tabel 5. Kaldaveevõrkude saagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020 aasta märtsis-mais ja selle perioodi keskmine saak (t) ning 2021 aasta jaanuaris-mais (t) (ainult kutseline püük).

Aasta/Kalaliik	Ahven	Särg	Teised l	Kokku
2011	17	58	2	77
2012	2	57	1	60
2013	5	47	5	57
2014	4	93	2	99
2015	1	88	4	93
2016	4	77	3	83
2017	2	67	2	71
2018	2	80	2	84
2019	2	70	5	76
2020	1	68	5	74
Keskmiselt	4	70	3	77
2021	1	126	6	133

Tabel 6. Mõrdade ja mõrrajadade saagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020 aasta jaanuaris-mais ja selle perioodi keskmine saak (t) ning 2021 aasta jaanuaris-mais (t) (ainult kutseline püük, 2021 aasta seisuga 17.mai).

Aasta/Kalaliik	Koha	Ahven	Haug	Latikas	Särg	Luts	Küsk	Teised l.	Kokku
2011	19	424	9	147	80	24	6	0	709
2012	11	151	10	125	78	14	0	0	389
2013	15	276	11	209	78	17	1	0	607
2014	21	357	3	193	87	14	1	2	677
2015	5	399	8	140	87	8	4	2	654
2016	11	281	5	122	48	10	0	1	479
2017	7	472	7	177	76	22	0	1	763
2018	2	51	2	107	45	14	0	1	221
2019	23	148	8	139	55	31	0	1	404
2020	2	220	24	189	89	34	0	2	560
Keskmiselt	12	278	9	155	72	19	1	1	546
2021	2	206	8	140	56	32	1	1	444

Tabel 7. Latika saagid (t) järve erinevate osades ja kalapüünistes 2011-2020 aasta jaanuaris-mais ning selle perioodi keskmine saak (t) ja 2021 aasta jaanuaris-aprillis (ainult kutselise püük).

Püügiaasta	Peipsi järve saak (t)			Lämmi- ja Pihkva järve saak (t)			Kokku (t)
	Võrgud	Mõrrad	Kokku	Võrgud	Mõrrad	Kokku	
2011	43	16	58	1	131	132	190
2012	39	25	63	1	100	101	164
2013	187	26	213	1	183	185	398
2014	56	79	136	1	113	114	250
2015	138	56	194	4	84	88	282
2016	100	55	155	8	76	84	239
2017	89	77	166	6	100	106	272
2018	158	22	180	10	95	106	286
2019	113	66	179	15	72	88	267
2020	63	108	171	2	81	83	254
Keskmiselt (t)	99	53	152	5	104	109	260
2021	141	44	184	18	85	103	287

HINNANG PÜÜGIREŽIIMILE

2021 aasta talve esimeses pooles (kuni 9.veebruarini) oli järve avavööndis kalapüügiks lubatud kasutada nakkevõrke minimaalse silmasuurusega 65/130 mm. Hiljem (alates 16.veebruarist 4.maini), peale koha poolaastakvoodi täitumist ja tema püügi keelamist, jätkus avaveeline võrgupüük minimaalse silmasuurusega 90/180 mm. Nagu näitasid meie

katsepüügid oli esimesel juhul peamine püügikala koha (tabel 8) ja teisel juhul latikas (tabelid 8 ja 9). 80/160 mm silmasuurusega avaveevõrkudes jäi aga endiselt peamiseks püügikalaks koha (tabel 8), mistõttu selline, kalurite poolt soovitud püügi reguleerimise meede oleks kaasa toonud koha kaaspüüginormi ületamise. Isegi katsepüügil 90/180 mm avaveevõrkudega ületas järve keskosas kohasaak (tabel 8) lubatud kaaspüüginormi, järve lõunaosas jäi aga 90/180 mm silmasuurusega nakkevõrkude kohasaak normist väiksemaks (tabel 9). Kohasaakide koosseisud kutselisel (joonis 1) ja katsepüügil 65/130 mm silmasuurusega avaveevõrkudega (joonis 2) olid väga sarnased, millest võib järeldada, et lubatust väiksema silmasuurusega võrke seekord töönduspüügil ei kasutatud. Võrgu silmasuuruse tõustes suurenesid ka püütud kalade keskmised mõõtmed (tabel 10). Alamõõdulisi kalu esines vaid 130 mm võrkude latikasaagi seas, 2% saagi kaalust. Teiste kalaliikide ja silmasuuruste korral neid polnud.

Tabel 8. Kalasaak (kg) ja selle koosseis (%) katsepüügil erineva silmasuurusega nakkevõrkudega Peipsi järve keskosas 2021 aasta talvel (võrkööpäevi 154+154+154).

Liik/Võrgu silm	Saak (kg)			Saagi koosseis (%-s)		
	130 mm	160 mm	180 mm	130 mm	160 mm	180 mm
Koha	434	253	42	79	58	18
Latikas	19	107	121	3	25	52
Haug	85	73	69	16	17	29
Muud liigid	10	0	3	2	0	1
Kokku	548	433	234	100	100	100

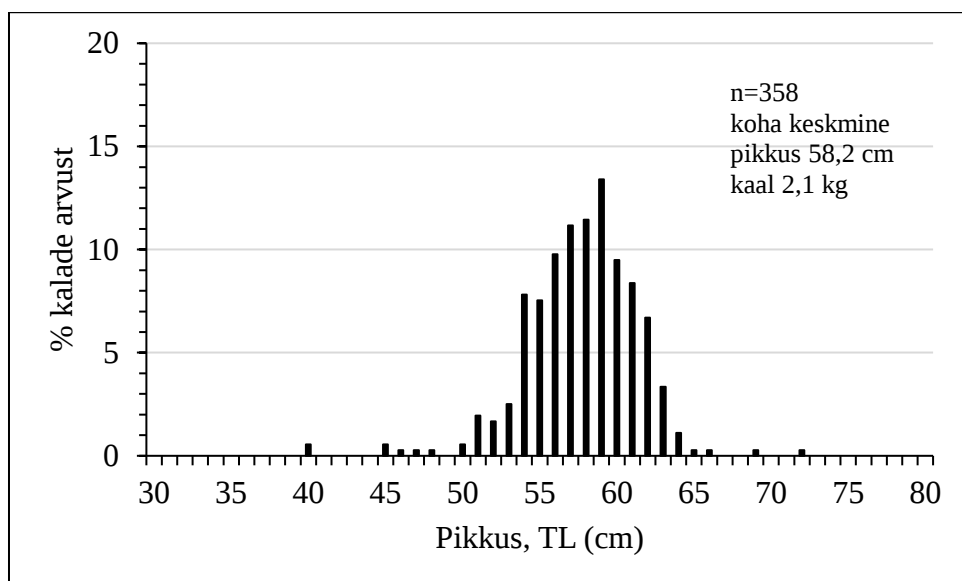
Tabel 9. Kalasaak (kg) ja selle koosseis (%) katsepüügil 180 mm silmasuurusega nakkevõrkudega Peipsi järve lõunaosas 2021 aasta talvel (võrkööpäevi 96).

Liik	Saak (kg)	Saagi koosseis (%)
Koha	12	3
Latikas	359	82
Haug	69	16
Muud liigid	0	0
Kokku	439	100

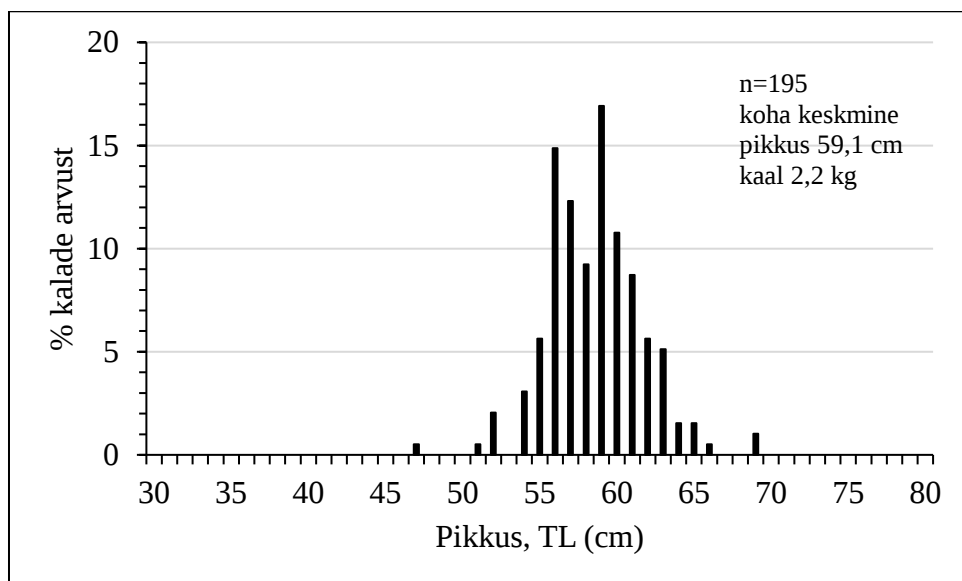
Tabel 10. Kalade keskmised mõõtmed erineva silmasuurusega nakkevõrkudes katsepüügil 2021 aasta talvel.

Liik/Võrgu silm	Keskmine pikkus (cm)			Keskmine kaal (kg)		
	130 mm	160 mm	180 mm	130 mm	160 mm	180 mm
Koha	59,1	62,3	63,4	2,2	2,6	2,8
Latikas	45,4	47,9	50,4	1,2	1,4	1,6
Haug	70,8	78,7	86,4	2,7	3,6	4,9

Joonis 1. Kohasaagi koosseis (%) kutselisel avaveevõrgupüügil 2021 aasta talvel.

Joonis 2. Kohasaagi koosseis (%) katsepüügil 130 mm avaveevõrkudega 2021 aasta talvel.

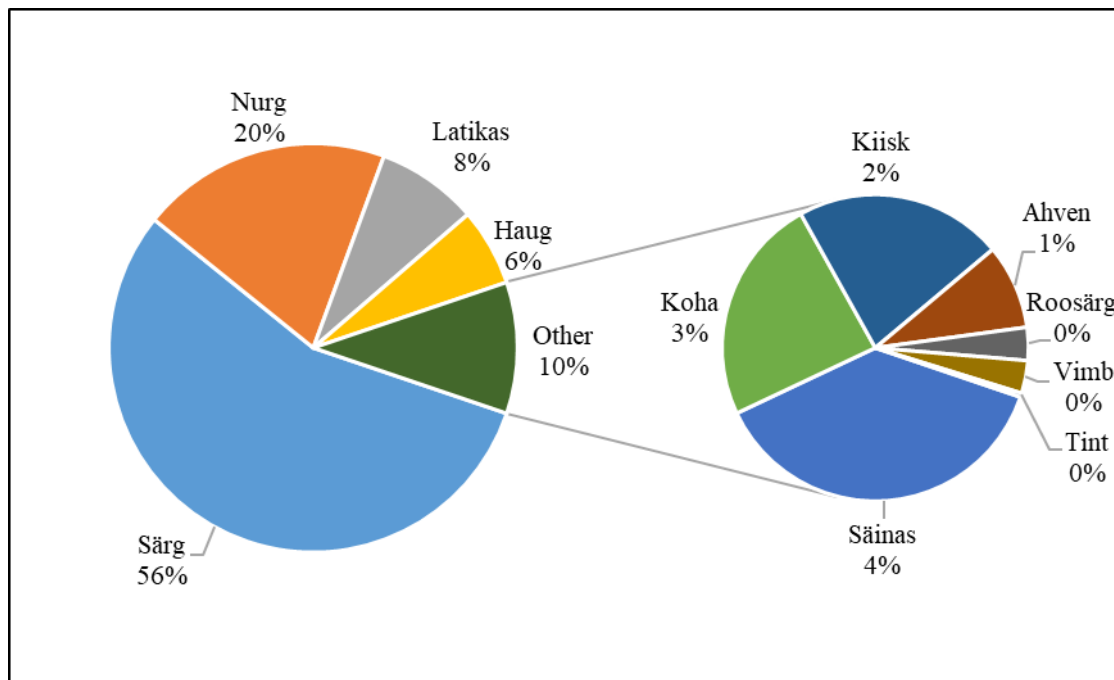

Katsepüügil olid koha puhul kõige saagikamad 130 mm silmasuurusega võrgud, latika ja haugi puhul enam-vähem võrdselt 160 ja 180 mm silmasuurusega võrgud (tabel 8). Koha keskmine saak võrkööpäevas oli katsepüügil 2,8 kg. 3000 võrgule ja kuuajalisele püügiperioodile üle viies annab see kogusaagiks ligikaudu 250 tonni, ametliku statistika järgi oli kohasaak kuni püügikeelu alguseni samas suurusjärgus, ligikaudu 290 tonni suurune. Seega võib suures plaanis oletada, et 2021 aasta talvel oli püügikoormus lubatu lähedane. Üleliigseid võrke mõnedel ettevõtetel aga kindlasti püügil oli, sest näiteks meil õnnestus oma

võrgud püügile asetada alles kolmandal katsel. Esimesed kaks katsed luhtusid, sest teele jäid tähistamata võrgud. Kutselise kalapüügi registri järgi tegeles 2021 aasta talvel võrgupüügiga 58 ettevõtet, püügil oli pea kogu lubatud püügivõimsus, 2855 võrku. Need jagunesid 128 loa vahel, kus võrkude arv kõikus 3-80, keskmiselt oli loale märgitud 23 avaveevõrku.

Järve kaldavööndis oli nagu varemgi, nii ka 2020 aasta talvel-kevadest kalapüügiks lubatud kasutada kaldaveevõrke silmasuurusega 30-40/60-80 mm, püügiajaga 1 märtsist 5 maini. Püügiala piirdus avaveelisel püügil Lämmi- ja Pihkva järvel kaldast arvates 500 m ja Peipsi järvel kaldast arvates 1 km veealaga, jääalusel püügil Peipsi järve lõunaosas ja Lämmijärvel võis nende võrkudega püüda kuni 3 km kaldavööndis. Tänu jääkatte olemasolule tänavu see ka lõpuks õnnestus. Katsepüügil kaldaveevõrkudega jäi haugi kaaspüügi osakaal väiksemaks kui 10% (joonis 3), samuti jäi 10% väiksemaks (6,6%) alamõõduliste kalade osakaal saagis. Katsepüükide keskmine saak võrkööpäevas oli 10,0 kg kala, millest ligikaudu pool (5,6 kg) langes särje arvele. Nendest numbritest lähtudes võiks kaaluda võimalust ka Peipsil väljastada harrastuspüügi lubasid lühemaks perioodiks kui 1 kuu.

Joonis 3. Kaldaveevõrkude saagi (kg-s) koosseis (%) Peipsi järve lõunaosas 2021 aastal.

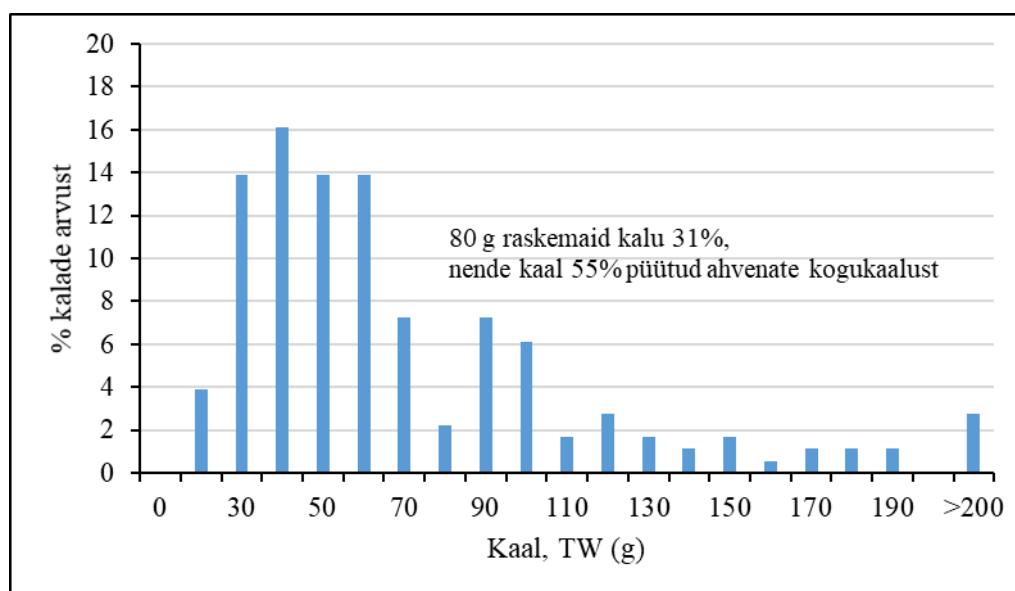

Kevadist mõrrapüüki segas (ja segab veel juunikuuski) koha püügikeeld, mistõttu praktiliselt kogu kohasaak tuli vette tagasi lasta. Edaspidi tuleks sellist olukorda vältida, luues erinevatele püügivahenditele võrdsemad koha püügivõimalused. Ahvena vähenenud ekspordivõimalused

viisid selleni, et osad kalapüügiettevõtted ei tegelenudki mõrrapüügiga või kui tegeletigi, siis ainult 80-100 g raskemate (kuidas kuskil) kalade püügiga (joonis 4). Seetõttu ligikaudu pool saagist kalapunkti ei jõudnudki või sorteeriti seal kahte gruppi laiali. 5 mail algavad püügikeelud (koha- ja latika püügikeeld, Lämmi- ja Pihkva järvel mõrrapüügikeeld) õigustasid end ka tänavu, koha ja latika kudemine algasid seekord mai esimesel ja teisel nädalal.

Keskkonnainspektatsiooni andmeil oli 2021 aasta kevadel Peipsi järves püügil ligikaudu 320 ja Lämmi- ning Pihkva järves 160 mõrda ja mõrrajada mõrda. Seega enam-vähem poolt lubatust püügivõimsusest (ligikaudu 900 mõrda ja mõrrajada mõrda) ei kasutatudki.

Joonis 4. Ahvenasaagi koosseis (%) enne sorteerimist mõrrapüügil Peipsi järve keskosas 2021 aasta kevadel.

2021 aasta senised kalasaagid on olnud üldiselt head. Võrreldes eelmise aastaga langesid märkimisväärselt küll kohasaagid, kuid siis oli tegemist varu ja püügivõimaluste mõttes erandliku aastaga. Kehtestatud püügirežiim oli kala püügiks sobiv, aga juba teist aastat järjest puudus mõrdadel kohapüügi võimalus. See probleem on võimalik ära lahendada ka nn. individuaalseid kvoote sisse viimata. Kõige loogilisem oleks jagada kohakvoot erinevate kalapüüniste vahel ära, teatud efekti võiks anda ka kvoodi veealadepõhine või kvartaalne jagamine. Aasta teiseks pooleks on säilinud enam-vähem samaväärsed või mõne töönduskala osas suuremadki püügivõimalused (latikas, haug), kuid nende realiseerumisele seab piirid kohakvoodi täitumine.

2. Kalavaru seisund, kasutamine 2021 aasta II poolaastal

KALAVARU ÜLDINE SEISUND

Kalanduslikelt eeldustelt on tänapäevane Peipsi eelkõige koha-latikajärv, kuid koha kõrval täidab järves röövkala rolli jätkuvalt ka ahven, põhjuseks keskkonnatingimused ja eriti kalapüügi mõju. Kuni 2017 aastani oli järve kalavaru suhteliselt stabiilne ja peamiste (ahven, koha, latikas, särg, haug) püügikalade (sooja- ja parajaveeliste) osas kas heas või mõõdukas seisus. Järve külmalembeste töönduskalade varu oli aga halvas (luts, räabis, tint) või väga halvas (siig) seisus (tabel 11). 2017 aastal olukord muutus, nende kalade varu paranes, 2018 aastast taasavati tindi töönduspüük, suurenesid räabise väljapüügimahud, saakide ja katsepüükide põhjal võis märgata ka lutsu- ja siiavaru suurenemist. Nagu näitavad edasised arengud, ei pruugi see nii jääda. Mis suunas järve kalavaru edasi areneb sõltub eelkõige järves valitsevatest keskkonnatingimustest. Need on aastati väga muutlikud, kuid 2021 aastal senini olnud head (sigimise seisukohast) järve külmalembeliste töönduskaladele, teiste kalade osas on vara veel midagi öelda. Järvele kalapüügiks kehtestatavad püügikvoodid (tabel 11) on seatud nii, et ei toimuks varude üleekspluateerimist.

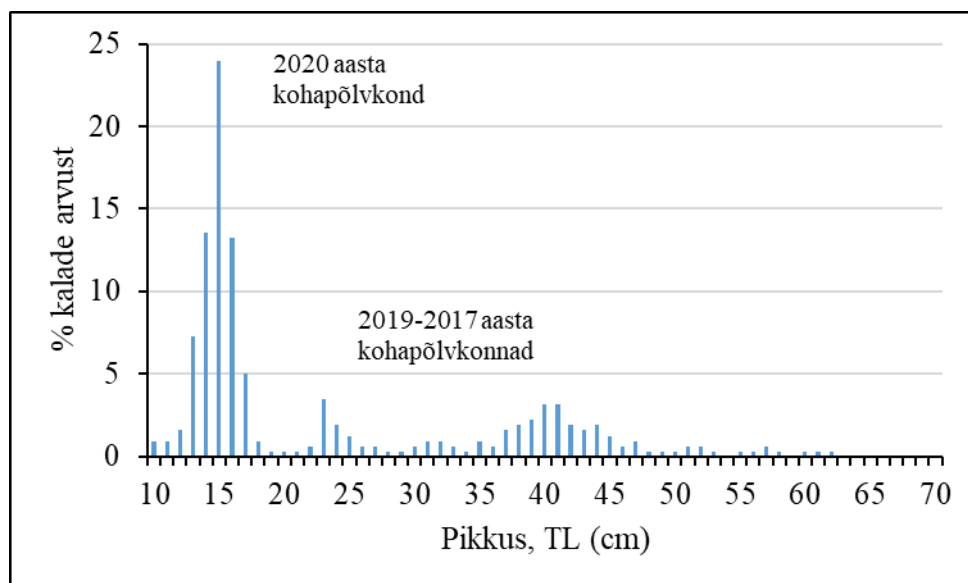
Tabel 11. Peipsi ja Lämmijärve Eestipoolsed kalapüügikvoodid (t) 2011-2020 aastal ja selle perioodi keskmised kalapüügikvoodid ning 2021 aasta kalapüügikvoodid (*-aastani 2017 tindi püügikvoot ainult katsepüügi eesmärgil; **- kuni aastani 2016 ja 2019 ning 2020 aastal kõik teised liigid, 2017 aastal ainult angerjas, 2018 aastal kvoot puudus).

Kalaliik/Aasta	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Keskmine	2021
Koha	672	714	650	650	650	758	866	677	695	954	729	566
Ahven	900	1400	1000	800	850	1032	1182	1288	1562	1255	1127	499
Haug	110	160	165	120	125	121	131	86	119	175	131	144
Latikas	600	614	650	750	710	761	836	915	844	1025	770	1214
Särg	305	300	280	350	275	300	350	250	280	360	305	295
Siig	5	3	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Tint*	5	5	5	5	5	5	5	400	150	200	79	170
Räabis	10	15	15	25	15	15	45	400	325	170	104	89
Luts	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Küsk	300	300	150	150	150	150	150	150	150	150	180	150
Teised l.**	50	50	25	25	25	25	1	0	25	25	25	25
Kokku	3007	3611	2992	2926	2856	3217	3618	4217	4200	4366	3501	3202

KOHA

Kokkulepitud kvoot 520 tonni, millele lisandus ligikaudu 36 tonnine väljapüüdmata 2020 aasta kvoodiosa. Varu mõõduka-halva vahepealses seisus, 2-3 aastases perspektiivis veel langeva trendiga. Varu põhiosa moodustavad endiselt 2016 aastal sündinud kalad. Vanemaid (suurim meie poolt püütud isend 83,5 cm ja 9,0 kg vanusega 13 aastat) ja ka nooremaid kalu on vähe. 2016 aasta kohapõlvkond andis peaaegu kogu talvise võrgusaagi, nende arvele langes 92% saagi kaalust. Koha kudekarjas on senini samuti suures ülekaalus 5-aastased, 2016 aasta kohapõlvkonna kalad (21 mai seisuga 89% kaladest). Juba 13 mail oli Emajõe suudmest püütud emaskaladest 67% kudenud, koelmutele saabusid nad aprilli viimastel-mai esimestel päevadel. Seetõttu on oluline, et kohas koelmutel (Pedaspää laht, Suure-Emajõe alamjooks) jääks kehtima kalapüügikeeld 1 maist alates ning samuti ei ole mõistlik lubada kohas koelmutel (pesadel) mitte mingisugust harrastuspüüki. Kaua kudumine kestab on raske praegu öelda, vahepeal 15°C tõusnud veetemperatuur on nüüdseks (24.05) langenud 12-13°C.

Joonis 5. Kohasaagi koosseis (%) traalpüügil Peipsi järves 2021 aasta kevadel.

Nooremate kalade seas domineerib eelmise, 2020 aasta kohapõlvkond (joonis 5). Tema arvukus (36 isendit traaltunnis) on aga ligikaudu 16 korda väiksem kui 2016 aasta kohapõlvkonna arvukus ja ligikaudu 3 korda väiksem kui 2015 aasta kohapõlvkonna arvukus 1-aastases vanuses. Võrreldes eelmise aastaga oli noorkalade, 1-3 aastaste kalade arvukus ja mass tänava traalpüügil siiski veidi suurem. 2020 aastal saadi traaltunnis 28 kala massiga 6 kg ja 2021 aastal 54 kala massiga 10 kg. Arvestades vajadust säilitada väheseid noorkalu varu

täiendiks ei nähtud viimasel Eesti-Vene kalanduskohtumisel võimalust sügisperioodiks koha alammõõtu muuta. Komisjoni teaduse töögrupp soovitas noorkalade (eelkõige kahesuviste) kaitse huvidest lähtuvalt põhjanootade pära minimaalseks silmasuuruseks kehtestada 24/46 mm asemel 45/86 mm. Selle meetme sobivus vajab septembri alguses läbiviidavate katsepüükidega veel tõendamist. Muud sügispüügi tingimused (püügi algusajad avaveevõrkudega ja põhjanootadega, noodapüügi päevade arv) aga on kokku lepitud ja juba kehtestatud. Suvisel mõrrapüügil ei tohiks ka seekord alammõõduliste kohade vabastamisega raskusi olla, neid on endiselt suhteliselt vähe. Kui juuli lõpuks-augusti alguseks kujunevad järves kalade jaoks ebasobivad elutingimused, tuleb mõrrapüüki operatiivselt piirata.

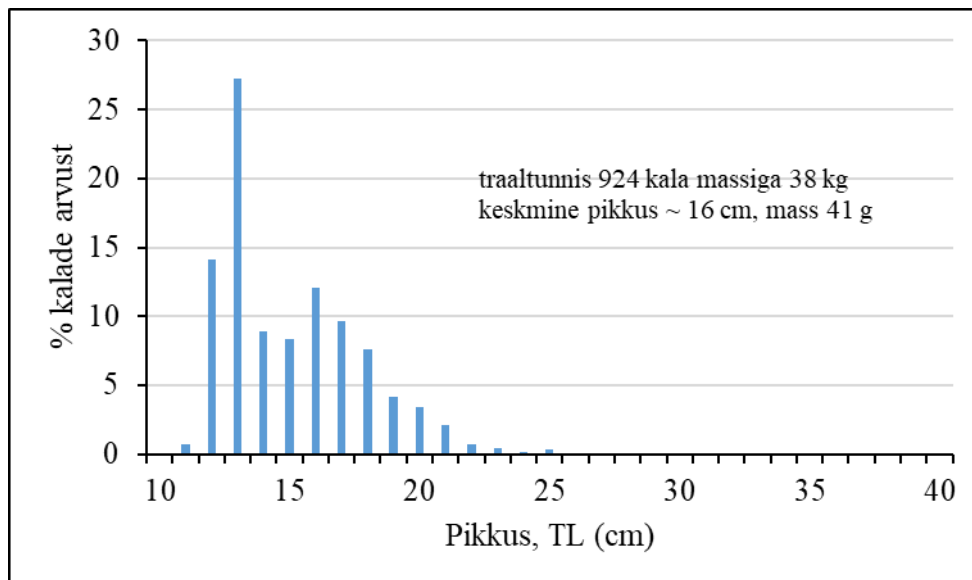
Koha kvoot täitub ka tänavu sügisel kiiresti ning kordub eelmise aasta stsenaarium, kus koos kohapüügi keeluga tuleb keelata nii võrgu-, püüvõrgu- kui noodapüük. Kas 90/180 mm silmasuurusega võrkudega on kalapüüki võimalik jätkata, selgub lõplikult sügisel, kuid pigem mitte. 2016 aasta kohapõlvkonna kalad olid 2021 aasta kevad-talviste katsepüükide andmeil keskmiselt 58 cm pikkused ja 2,1 kg raskused. Sügiseks kasvavad nad oluliselt suuremaks (~65 cm ja 3,3 kg) ning nad jäävad hulgaliselt ka 90/180 mm silmasuurusega nakkevõrkudesse kinni. Kalavarude võrdsema ja tasakaalukama kasutamise huvides võiks kaaluda senise koha püügikorralduse muutmist sel viisil, et koha püügikvoot on ära jagatud erinevate kalapüüniste vahel. Siis väheneks ebavõrdsus kohapüügil erinevate kalapüüniste vahel (avaveevõrgud versus mõrrad I poolaastal, avaveevõrgud versus põhjanoodad ja mõrrad II poolaastal) ning tekiks paremad võimalused teiste kalaliikide varu kasutamiseks. Varu haldamine ja järelevalve sellest palju töömahukamaks või keerulisemaks ei muutu.

AHVEN

Varu oluliselt vähenenud, mõõduka-halva vahepealses seisus. Kokkulepitud püügikvoot 490 tonni, millele lisandus eelmise aasta väljapüüdmata kvoodiosa ligikaudu 9 tonnises mahus. Varu põhiosa moodustab endiselt 2015 aasta põlvkond, mida täiendavad 2016 ja 2014 aasta põlvkondade kalad. 2017 ja 2018 aastal sündinud kalu on vähe, 2019 aasta ahvenapõlvkonna (kalad pikkusega 12-14 cm, joonis 6) ja 2020 aasta ahvenapõlvkonna (kalad pikkusega alla 10 cm) arvukus selgub sügiseks. Võrreldes eelmise aastaga saadi tänavu kevadel traaltunnis kordades vähem ahvenaid, 2020 aastal 7979 kala massiga 319 kg, 2021 aastal 924 kala massiga 38 kg vastu. Selline langus, vähemalt osaliselt, on seotud erineva püügiajaga nendel aastatel. Kalade keskmised mõõtmed traalpüügil võrreldes eelmise aastaga on jäänud

praktiliselt samaks. 2020 aastal olid need näitajad 16 cm ja 40 g, tänavu 16 cm ja 41 g. Tervikuna on järve ahvenakari väikeste mõõtmetega ja töödusele täies mahus huvi ei paku. Kevadised mõrrasaagid koosnesid ligikaudu pooles mahus 2015 aastal sündinud kaladest (56% kalade arvust, 53% kalade massist). Mõrrasaagis esinevate ahvenate keskmised näitajad olid ligikaudu samad, mis aasta varem. 2020 aastal 19 cm ja 82 g ning tänavu 19 cm ja 79 g. Kuivõrd põhjanootadele tuleb sügiseks kehtestada suhteliselt suur pära minimaalne silmasuurus, siis on sügisesed ahvenapüügi võimalused nende püünistega väga piiratud. On täiesti reaalne, neid võimalusi polegi vaja, sest poolaasta kvoot on juba enam kui 90% mahus täitunud ja suvega on püügihuvi korral ka ülejäänud kvoodiosa mõrdadega välja püütav.

Joonis 6. Ahvenasaagi koosseis (%) traalpüügil Peipsi järves 2021 aasta kevadel.

HAUG

Kokkulepitud püügikvoot 135 tonni, millele lisandus eelmisest aastast ülekandunud osa 8,5 tonnises mahus. Varu mõõdukas seisus, põhiosa moodustavad 2013-2016 aasta haugipõlvkonnad. Kudemine algas aprilli keskpaiku, peale jääminekut, mis jäi uue püügikeeluaja (1 aprillist 5 maini) sisse. Mõrdadest sai haugid vette tagasi lasta ning kevadiseks võrgupüügiks olid piisavalt suured kaaspüüginormid. Senised saagid tänu võrgupüügipiirangutele ja hilisele (kuid pikemas ajaskaalas normaalsele) kevadele suhteliselt väikesed (tabelid 2-4, 6). Võrreldes kohaga, keda saadi kõige rohkem 65/130 mm silmasuurusega võrkudega, püüdsid haugi peaaegu sama edukalt ka 80/160 mm ja 90/180 mm

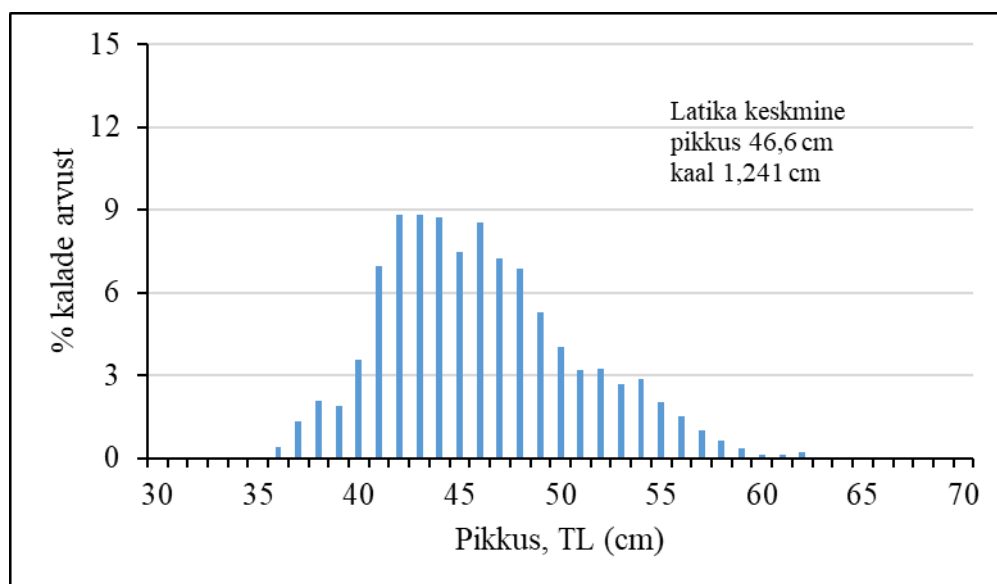
silmasuurusega avaveevõrgud (tabel 8). Viimastega püügi lubamine (sügisel koha püügikeelu korral) on aga küsitav ja haugi püügikvoot jääbki ilmselt kasutamata.

LATIKAS

Tööndusvaru heas seisus. Varu põhiosa moodustavad aastatel 2010-2013 sündinud kalad. Kvoot 1165 tonni pluss eelmisest aastast ülekandunud osa ligikaudu 49 tonnises mahus. 2021 aasta senised saagid suured, ületades pikaajalist keskmist ja ka eelmise aasta taset (tabelid 2, 3). Uued kevadised püügikeelud ei ole saake vähendanud ei Lämmi- ja Pihkva järves ega Peipsi järves (tabel 7). Latika kudemine nii Värskas lahes kui Lämmijärves algas koos soojalaine saabumisega 9-10.mai paiku. 15.maiks olid Värskas lahes 63% latikatest kas juba kudenud või jooksva marjaga staadiumis. Kudekarja hulgas domineerisid samad kalad, mis kevadisel mõrrapüügil Lämmijärveski (joonis 7). Latikate keskmine pikkus ja kaal kevadisel mõrrapüügil on viimastel aastatel olnud peaaegu ühesugune: 2019 aastal 1,350 kg ja 47,7 cm, 2020 aastal 1,315 kg ja 47,4 cm ning 2021 aastal 1,241 kg ja 46,6 cm.

Latika püügikvoot jääb ka sellel aastal välja püüdmata, sest võimalus tema sihtpüügi tegemiseks on väike. Lõplikult selgub see siiski alles septembris. Katsepüükide põhjal on praeguse kalavaru koosseisu juures kõige sobivaimad latika sihtpüügi võrgud 90/180 mm silmasuurusega võrgud (tabelid 8, 9).

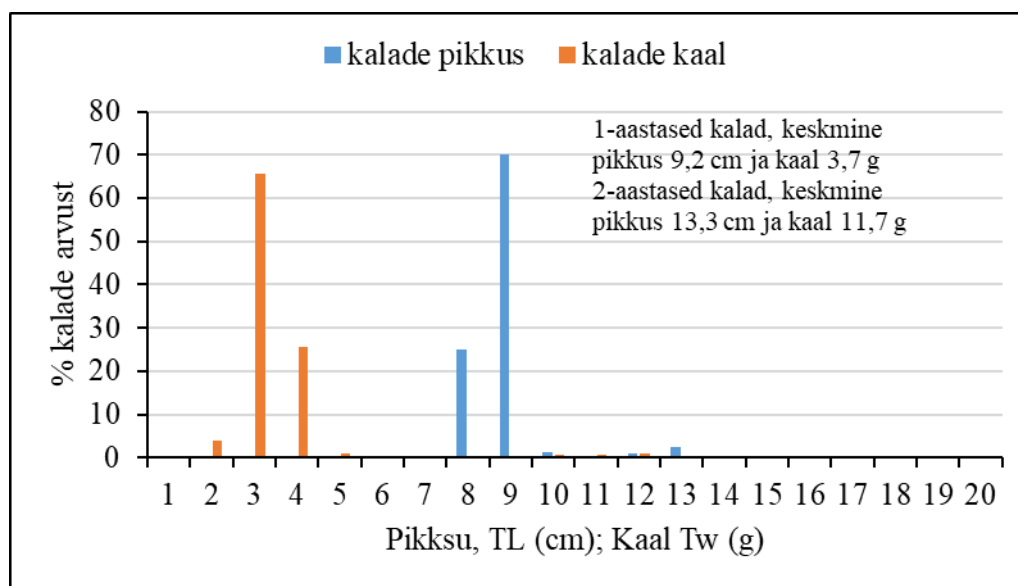
Joonis 7. Latikasaagi koosseis (%) kevadisel mõrrapüügil Lämmijärves 2021 aastal.

TINT

Viimase nelja aasta kontekstis oli tänavune varu keskmisel tasemel (tabel 11). Mis saab edasi, sõltub röövkaladepoolsest toitumisest, rääbise kui toidukonkurendi arvukusest ja keskkonnatingimustest järves. Lõplikult selgub see sügiseks. Kudetingimused olid normaalsed, kudumine toimus aprilli teises pooles. Kõik analüüsitud kalad olid suguküpsed ja surevad enamasti loomulikul teel lähikuude jooksul. 2021 aasta tindisaagid (joonis 8) koosnesid peamiselt 1-aastastest, 2020 aastal sündinud kaladest. Arvuliselt moodustasid 1-aastased kalad 96% ja kaaluliselt 89% saagist. Eelmisel aastal oli 1-aastaste kalade osatähtsus saagis veelgi suurem, 99% kalade arvu järgi ja 98% kalade kaal järgi. Eelmisel aastal oli 1-aastaste tintide keskmine pikkus 10,2 cm ja kaal 5,6 g ning 2-aastaste tintide keskmine pikkus 14,2 cm ja 14,6 g. Tänavu olid need näitajad oluliselt väiksemad (joonis 8).

Joonis 8. Tindisaagi koosseis (%) ja kalade mõõtmed mõrrapüügil 2021 aasta kevadel.

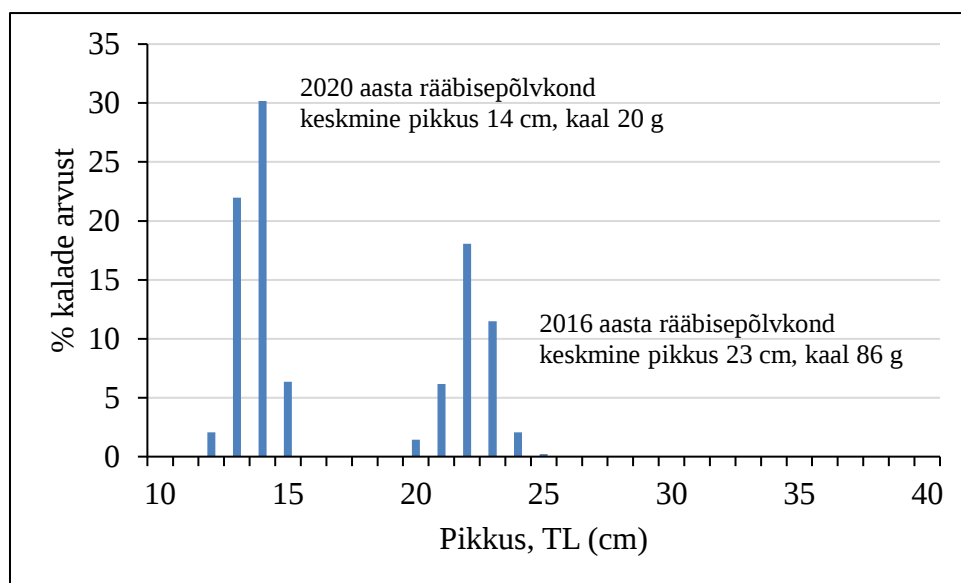
RÄÄBIS

Varu vähenenud, mistõttu püügikvoot (88,5 t) väiksem kui eelnenud aastatel (tabel 11). Koosneb peamiselt kahe vanusrühma kaladest, varu põhiosa moodustavast 2016 aasta rääbisepõlvkonna kaladest ja 2020 aastal tekkinud rääbisepõlvkonna kaladest (joonis 9). 2020 aasta talvel jääkate järvel puudus, mistõttu uue rääbisepõlvkonna teke 2020 aastal on veidi ebaharilik nähtus. Ilmselt muud rääbise sigimist ja ellujäämist mõjutavad faktorid olid soodsad ja kompenseerisid jääkate puudumise negatiivse mõju.

Tänavu kevadel saadi traaltunnis keskmiselt 81 räabist massiga 3,7 kg, eelmine aasta 68 räabist massiga 4,5 kg. Kui eelmise aasta räabisesaak koosneski peamiselt 2016 aastal sündinud kaladest, siis tänavu kevadel oli neid ligikaudu kaks korda vähem (32 kala massiga 2,8 kg traaltunni kohta). Tänu 2020 aasta räabisepõlvkonna olemasolule ja ilmselt ka 2021 aastal tekkivale uuele räabisepõlvkonnale on väike võimalus, et räabisepüük jätkub järgmisel aastalgi. Esialgu on see siiski pigem spekulatsioon.

Räabise püügitingimused on samad mis varemgi: avaveemõrdade kõrval võib püügiks kasutada 20 kastmõrda, püük on lubatud ajavahemikus 20 juuni kuni 20 august ning muul ajal (sh. ajutisel keeluajal kvoodi täitumise tõttu) on mõrrapüük kaldast kaugemal kui 10 km järve kesk- ja põhjaosas osaliselt keelatud (sõltuvalt mõrdade silmasuurusest).

Joonis 9. Räabisesaagi koosseis (%) ja kalade keskmised mõõtmed traalpüügil Peipsi järves 2021 aasta kevadel.

PEIPSI SIIG

Peipsi siig on kaaspüügiliigi staatuses, kvoot selleks tarbeks 1 t. Varude halva seisuga põhjuseks on olnud eelkõige ebasobivad keskkonnatingimused (kudemise ja marja arengu ajal).

Kevadisel traalpüügil saadi üheksa 36-41 cm pikkust, 4-5 aastast siiga. Siivarude taastootmise eesmärgil asustas PAKL koostöös Põlula Kalakasvatuse ja EMI kevadel järve ligikaudu 600000 siiavastset, millele sügisel lisandub vähemalt 25000 samasuvist noorkala.

SÄRG, LUTS, KIISK JA TEISED LIIGID

Särjevaru on heas seisus, kvoot 295 tonni. Saagid kõrgel tasemel (tabel 3), varu mõõdukalt kasutatud. Lutsu varu seis on paranenud, millest annavad tunnistust viimase paari aasta suuremad saagid (tabel 3). Kiisa ja teiste liikide varu ei määrata, püügihuvi nende liikide vastu peaaegu puudub. Järve kalapüügirežiimi ühegi mainitud liigi püük ei mõjuta.

Järve kalavarud on muutlikud, sõltudes keskkonnatingimustest ja kalapüügist järves. Järve väärtuslikumate kalade varud, koha ja ahvena varud on vähenenud ja jõudnud mõõduka ja halva vahepealsesse seisu. Nende liikide varude täiendid on vähearvukad ja mittetööstusküpses suurus. Kalapüügil selles määravat rolli ei ole. Rääbise ja tindi varu edasine käekäik selgub sügisel, siingi on varude seis seotud esmajoonel järves valitsevate keskkonnatingimustega. Kõige parem ja stabiilsem on varu seis latika, särje ja haugi puhul. Kalavarude kasutamine on Eesti poolel toimunud mõõdukalt, ettenähtud tasemel.

3. Kalapüügi reguleerimise meetmed 2021 aasta II poolaastal

Üldiselt on suvis-sügisese kalapüügirežiimi tähtsamad punktid kokku lepitud ja juba seadustatud. Viimastel Eesti-Vene kalanduslääbirääkimistel jäi lahtiseks vaid põhjanootade pära minimaalse silmasuuruse küsimus, mille kohta tehakse teadusuuringutele tuginedes otsus septembri alguses. Eesti poolelt on II poolaastal võimalikud järgnevad täiendavad regulatsioonid:

- 1) Rääbisekvoodi enneaegsel täitumisel tuleb keelata nii tema kui kastmõrdadega püük järves, avaveemõrdadele rakendub kaldast arvates kaugemal kui 10 km püügikeeld;
- 2) Keskkonnatingimuste halvenedes (kõrged suvised veetemperatuurid koos hapnikuvaegusega järves) on ajaliselt vajalik piirata mõrrapüüki;
- 3) Septembri keskpaigaks tuleb kehtestada põhjanootade pära minimaalne silmasuurus, see saab olema kas 45/86 mm või enam;
- 4) Kohakvoodi täitumisel tuleb koos kohapüügiga keelata kalapüük põhjanootadega, püüvõrkudega ja vähemalt esialgu ka avaveevõrkudega;
- 5) Kas 90/180 mm silmasuurusel avaveevõrkudega saab kalapüük jätkuda tuleb otsustada peale sügiseste katsepüükide tegemist;
- 6) Vajadusel, püügikvoodi täitudes, tuleb kehtestada ahvena ja lutsu püügikeeld.

Edaspidiseks on arutluse koht koha (ja rääbise) püügikorralduse muutmise nii, et kõikidel püügivahendite tüüpidel oleks oma kvoodiosak. Teisi võimalusi, mis praeguse seadusandluse kohaselt võiksid kõiki kalanduse osapooli kuidagigi rahuldada, me ei näe. Individuaalkvootide kehtestamine võiks kõne alla tulla ainult tindipüügi puhul. Kui koha püügikorraldus ei muutu, jäävadki osadele kalapüünistele kehtima pikemaajalised ebaloomulikud püügikeelud, osade tööstuskalade varu kasutamata ning kalapüük järvel jääb lühiajaliseks, vähem tulutoovaks ja pidevalt tülikat reguleerimist nõudvaks tegevuseks. Järgmisel aastal võib veelgi väheneda rääbisepüügi võimalus ning koos sellega tuleb otsustada, kas ja kuidas vähendada püüniste, nii avaveemõrdade kui kastmõrdade, hulka rääbisepüügi ajaks. Tindipüügiks ettenähtud püüniste piirarvu üle saab otsustada alles sügisel. Muude kalapüüniste piirarvude ja nende tehniliste parameetrite osas praegu muudatusi ette näha ei ole.